

успеха, Травник, али му испаде за руком, те освоји Захумље. 1353-е године опет се спремаху за рат Мађарска и Србија. Сва је прилика, да је Душан онда освојио Мачванску банију заједно са Београдом. Кад Лајош после ових догађаја поче прикупљати војску, привидно да на Србију нападне, Душан се опет обрати папи, и овај не пропусти, да му своје посланике пошље. Међутим се дознаде, да се Лајош управо спрема, да удари на Млетке. За то је Душан 1355-е године поново прекинуо сvezу са Римом.

Победе, које је Душан у свима правцима задобио, голема завојевања, којима је увећао простор своје државе, уважање, што је и у своме народу и код суседних држава уживао, најпосле и његово лично честољубље: подстицало је краља српског, да и спољним изразом докаже свој моћни положај, до којег се узвисио и он и српска држава. Царска титула, коју су до пропасти римске државе сматрали као символ светског Господарства, а коју је од тога доба присвајао себи исток и запад у истом смислу, али не и по истом праву, — та је титула највише одговарала оној цели, коју је српски краљ мислио постићи у будућности на основу извојеваних успеха. Узевши царску титулу, Душан је задовољио не само своје честољубље, већ и сујету својега народа. Та је титула означила Душана за природнога наследника византијских царева, чим би коначно освојио грчку државу.

Од 1346-е, а по другима од 1348-е године, назва се Душан: царем Македоније и самодршцем Срба, Грка, Бугара, Приморја и западних страна. У исто време, кад је огласио царску титулу, венчао је за краља својега сина, младога Уроша, и поверио му управу над правом Србијом. То је први случај у историји династије Немањића, да се наследнику престола не даје породични део наследства. Знамо, да се Зета сматрала као старо породично наследство. Царској власти, која је сва друга права присвојила и надмашила, морале су и старе правце уступити. Но иако је Урош имао титулу краља, опет је био само намесник у Србији, онако исто, као и они великаши у другим областима, које је Душан тамо на управу поставио. Над свима стајаше сам цар, као идеални представник или средиште свеколике државе. И мада ова промена показује неки привидни напредак на путу ка централистичном развоју државе, што је тако заиста и било поред челичне Душанове личности, ипак је ова промена, као што ћемо позније разложити, поникла управо из старинских традиционалних појмова.

Што је пак државни развој у том правцу тако брзо прекинут, узрок ће томе, поред утицаја спољашњих прилика, бити поглавито тај, што права Србија, ни у којем обзиру није могла бити средиште такој великој држави. Па и то стоји: да је с једне стране та држава била подељена на сразмерно мало провинција, које су биле сувише велике, те се намесници у границама својих области осећаху као самостални владоци; а с друге је стране претерано централисање свеколике власти у царевој личности допринело, да није било правога државног средишта осим владаочеве личности. Све то доказује, да је консолидовање хомогеног државног организма само тако било могуће, кад би после Душана долазили све сами снажни и узорити владоци. Али се така одлична својства, којима се Душан одликовао не налазе већ ни у његовом сину и наследнику. На овај начин и сама она велика достојанства и титуле, као: севастократор, деспота, и кесар, што их је Душан, по грчком обичају, у својој држави установио, и којима је своје верне, а на име намеснике великих провинција одликовао, пробудише у грудима појединих славољубаца тежње, да сруше ауторитет слабога владоца и да у његово име сами владају. Под Душановом снажном мишицом заиста се и